

vani „kimalci“ in hinavci. „Kimallec“ je smešen, ali hinavec je ostuden. Hinavec je zvanaj jagnje, znotraj pa volk. Hinavec se plazi po kolenih pred človekom, ali ko mu pride za herbet, ga razterga. Imamo jih mnogo, mnogo hinavcev v našem svobodnem času, v katerem se sme (?) vsakdo pokazati, kakšen je. — Oj, sme se, ali ta „sme“ je tacega pomena, kakor „ne sme se“. Kaj pravi tirolski državni poslanec Greuter? — „Pfui!“ — Fej te bodi!

Kaj je storiti? Treba je pri odgoji mešati med in sladkor s pelinom in kisom, t. j. treba je združevati ljubezen z ostrostjo. Da se zamore to zgoditi, zato je skerbela že narava, ki je dala otroku očeta in mater. Oče naj skerbi, da materina ljubezen ne pomehča in ne razvadi otroka, mati naj pa gleda na to, da otrok ne občuti preživo očetove ostrosti. Kakor različna sta si v spolu oče in mati, tako različna sta si v ravnanji. Ali pri vsem tem nista namenjena delovati vsak za se, ampak v zvezi med seboj skerbeti za razvoj svojega otroka. Očetu se ni treba pobabiti, materi pa ne podeščiti. Kjer ostane oče oče in mati mati, tam ima odgoja lep vspeh. Otrok tako odgojevan je človek, usmiljen, pravičen, resnicoljuben, ali tudi oster, kjer je treba. Lep izgled je kaj lepega in častitega, žalibog, da imamo tudi slabe izgleda. Žalibog pa tudi, da imajo slabi izgledi večji vpliv, kot dobri.

Tako smo pregledali seveda le v nekterih slučajih domačo odgojo, in sicer pri ljudeh, ki niso ravno prebogati, pa tudi ne preubogi. Odgojo siromašnih otrok sem opisal že lani v drugem pogovoru, in odgojo bogatinov v tretjem. Zato mi ostaja sedaj še šolska in državna odgoja, o kateri hočem spregovoriti malo v naslednjih pogovorih. (Dalej prih.)

Pož en č an.

Kakor o imenih „Ljubljana — Laibach“, tako je l. 1854 v zgodovinskih pismih razodeval svoje misli „O imenu Krajna, po latinski Carnia“ št. 35. 36; „O imenu Koroško in Gorotan“ št. 37, ter v zvezi s temi pismi priobčil št. 38: „Odlomek krajnsko-slovenske povestnice“. — L. 1857 je nadaljeval svoje zgodovinske preiskave in št. 50 — 52 popisal: „Preseljevanje sarmatskih Limigantov“. K temu članku spiše nekatere opazke Davorin Terstenjak št. 58 — 61, ali št. 65 — 67 dá mu Poženčan koj odgovor, in gledé na nekatere Terstenjakove in Hicingerjeve razprave pové št. 79 tudi on svoje dotično mnenje v sestavku: „Krajna, Krajnsko, Krajnsko; nikdar pa ne Kransko ali pa celo Kranja“. Spoznal pa je že l. 1854 na pr.: „Ta moj sestavek bravši si utegne kdo misliti, da semtertje nekoliko drugače govorim, kot sem pred nekaj časom

govoril. To je tudi res. Ko po tmi tavamo, se večkrat udarimo, vendar se ravno po tem marsikaj naučimo. Errando discimus“. In l. 1857 str. 266 pravi: „Spoznam, da sem bil pred nekaj časom v mnogih rečeh v zmoti, pa po važnih dokazih sem se preučil. Marsiktero povestniško ali etimološko zmoto sem pa tudi v „Novicah“ bral, ki je bilo z rokami ošlati, da ni res. Toda o tacih rečeh utegnem še ob priložnosti katero reči“. —

Preselivši se s Sel nad Kamnikom v Predoslje, v novi službi ves v novih opravilih, ni sicer utegnil mnogo delovati slovstveno; vendar — da tudi tedaj ni jenjal popevati, spričuje njegova l. 1855 št. 31 v Novicah natisnjena pesem: „Rodetovi sinovi“, kjer se kaže v razgledu, koliki križ je prepir otrok pogosto v rodbini bogatih staršev. V št. 40 sebe in rojake svoje vnema na pr.:

Radi pojimo!

Kjer večno	Na polji	U hiši	Nedolžen
Je srečno	U doli	Naj sliši	Pobožen
In sveto nebó,	Škerjanček žgoli,	Mladine se glas,	U petji živi.
Tam hoče	Kjer h petji	Prepeva	Kdor tuta
Bog Oče,	Uneti	Prideva	In muta,
Da angel' pojó.	Človeka želí.	Naj sivček svoj bas.	Ga prida nič ni.
Planina	Pri tičih	V sladkosti	Neslani
Se zgrinja	Po gričih	Britkosti	Zuzdani,
U tičjemu zbor',	Zapojmo glasno;	Zapojmo enó;	Le ti naj molcé;
U travi	Okoli	Saj tudi	Saj šoga
Napravi	Po polji	Labudi	Uboga
Jo murenčev kor.	Pa ravno takó.	U petji merjó.	Med slavcencré!

V št. 49 žigec v razgovoru pod naslovom: „Slavček po zimi“ z ozirom na druge tiče oponaša, da — mojster petja — molčí; slavec pa mu odgovarja, da slavno pevati začne, kedar mu dojdejo časi zlati. — L. 1856 se str. 20 že v tretje natisnjena bere Poženčanova: „Pesem starega Kranjca“ zapisana izmed ljudstva — v dokaz, kako popolnoma lastna — narodna mu je postala. „Čigava je, ne vém; precej stara je gotovo“ — opominja ondi pisatelj Borovčan. — Dokaj napredka se čuti v Ravnikarjevih pesmih l. 1857 bodisi v reči notranji bodisi v vnanji obliki. Tedaj se je opeval — sromak tužen — brez tolažbe — št. 43 v pesmici „Terpin“ in v njej iskajoč utehe kliče na zadnje:

Premilo strune se glasite,
Da stopijo solze v oči;
Če tla so tudi skalovite,
Jih rosa včasih ohladi!

Po narodni pesmi kranjski od sprelepe Indije in po nerodni marsikteri poskušnji mladinski je pomenljiva in razun tega tudi v obliki umetna št. 55 natisnjena Poženčanova:

Indijar.

Indijar še mlad na reko gré;
V zlato pogorje, tje čez morje
Prot' Indji vleče ga srcé.
Oj tam on blodi, kodar hodi,
Da ko železo zlat cené.

Nek star mornar mu popreti:
„Moj ljubil v zmami se predramil
Morjem in rekam upat' ni.
Železo z zlati tik menjati!
In Indja, Indja, kje leži!“ —

„Si golobradec! réci daj:
Da to je spanja prazna sanja;
Kje najdel boš na svetu raj?
Najgorša gora, upa zora,
Delo je in domači kraj.“

„Kdo, sivec! méni se s tebo?
Dežela zlata, vsa bogata.
Je Indja, tice ji pojo.
Kar domovina naša nima,
Se tamkaj še zastonj dobó“

Mladenči dejo: Prav je ta!
No Bog pomozil srečno vozi!
S teboj iti tud' nam veljá.
V Indjo zlato, vso bogato!
Kaj počeli bi domá? —

Že ž njimi reka dolj hití.
So vsi kermili, se lovili,
Pa voda svoje le stori.
Leté ko tice čez kernice,
U glavi se jim svet verti.

V sovodnje staje si želé
Tje, kjer se reka v morje stéka,
Se oni vstaviti dihté.
Ko ven stopili, so pustili
Indjarja, ladjo in vodé.

Indjar li dalje se peljá.
Vihar ga skriva, borja zmiva,
V tamnoti blisk mu lesketá.
In ladja kresne, se razčesne,
Na kleč jo morje zadegá.

Vihar potihne tretji dan.
Sirotek lazi, milo pazi,
Je li še kaj pomoči za-nj?
Ribarji v sili ga dobili.
Tako jim pravi zdaj skesan:

Kdor siti svoje si željé
Iskaje raja, zlat'ga kraja,
Z glavo on buta ob stené.
V neumno glavo vtepa pravo,
Ko dalj ne smé, nazaj ne vé.

Prav rado takn se zgodi,
Da kdor verjame, vse prevzame,
Od kdor nobene skušnje ni;
Se pregleda, mu preseda,
Molitve kozje se utí.

Ginljiva je št. 62 priobčena: „Žalosten starček“; za prejšnjo in tedanjo dobo značajna, za prihodnjo pa celó preroška ali prerokvanjska je št. 74. 75 natisnjena: „Svetega Mihela vaga“. Po znani Prešernovi kaže se tu žalostni svetov stan. Rafael bi rad pomagal bolnemu svetu, ali z ozirom na preveliko spačenost si skoro ne upa. Gospod Bog velí torej Mihaelu na boj zoper Luciferja, kaže na Petrov rimski stol, na Marijo brezmadežno spočeto, na mučence in vojščake svete; a od vage sv. Mihela satan smuk:

Oberne se na vrat na nos,
Gre k svojim, ter jim pravi:
Zdaj vojska bo, in kdor je kos,
Naj se za-njo pripravi.

Junaki moji! drag je čas,
Evropo obhodite;
Da grom ne bo prezgodaj vaš,
Se varno še prikrite.

Ti, Mamon! kamorkoli greš,
Le dobro se poprimi.
Ti, Belcebub! da me umeš,
Ti hodi proti Rimi.

Na nemško stran jez poletim,
Dežele bom nadražil,
Da narod bode vlado Rim
Kot pajka zlo sovražil.

Na boj pripravljena stoji
 Presneta vojska una;
 Pa saj smo perloviti mi,
 Le tiho, buzakljuna!

Več let se vé peklenški roj
 Mihelu prikriivati,
 Našuntal je ljudi na boj
 Med sabo se končvati.

Bog svoje ljudstvo je podperl
 U prid katolijske vére
 Na hčer sionsko se ozerl,
 Jo rešil iz pripére.

Vojsaki Božji so z vojsko
 Peklenškeke podili;
 Kervavo pomirit' zemljo,
 So šuntarje strebili.

Pa satan miroval ne bo,
 Si še katero speti;
 S tovarši se inkognito
 Napravil je po sveti.

V popotni list si dal imé,
 On pravi, da je „Šega“,
 In Mamon si „Previden“ dé,
 Popotva zraven njega.

Peklenški vodja Belcebub,
 Kaj zmislil si je hudi?
 On pravi, da je „Miloljub“,
 Pa je slepar med ljudi.

„Nedolžen sem“ dé Asmodej; --
 Povsod ga je zadosti,
 V samotah, družbah in naprej,
 Posebno pri mladosti.

Tako zdaj satan moti svet
 In bo ga dalje motil.
 Dobiček mora on imet' ?
 Zastonj se ni napotil.

Naravoznanstvo v ljudski šoli.

VI. Težkota.

Privlačna moč ali težnost zemlje privlača vsa telesa na njeno poveršino, ako ima pa zemlja kako spoko ali lukinjo toraj privlača njena težnost telo celo do dna, ako tega nič ne zaderžuje. Ako denemo bukve na roko, tedaj brani in zaderžuje ta bukve, da ne slede sili težnosti do poveršja zemlje, in na roki pa občutimo čin te moči. To pa izvira od tod, ker moramo od mišic v naših rokah malo porabiti v to, da je deržimo. Ravno to se godi, ako nesemo posodo z vodo. Ta potegljeje kakega telesa proti zemlji zovemo težkoto. Težkota telesa je toraj po težnosti zemlje narejeni potegljeje tistega telesa proti zemlji. Po velikosti tega potegljejeja je potem naša razsodba o težkoti teles tudi različna. Lahka imenujemo ona telesa, pri katerih je potegljeje proti zemlji le slab in majhen; težka pa zovemo ona telesa, pri katerih je potegljeje proti zemlji močan in velik. Težkota se pri visečih telesih razodeva po potegljeju, pri ležečih pa po pritiskanju. Učinek bukev na roko, ktera jih derži, imenujemo pritiskovanje. Beseda „pritiskovanje“ pomeni sploh delovanje ali učinek, ktero kako potegljeju težnosti podložno telo na podlago učinja ali dela, ktera ga zaderžuje, slediti temu potegljeju. Pritiskanje kakega telesa na njegovo podlago imenujemo njegovo težkoto ali težo njegovo. Teža kakega telesa je toraj pritiskovanje njegovo na podlago.